

Direkcija RS za vode
Vsi sektorji Direkcije RS za vode

Številka: 355-3/2017/10
Datum: 19. 12. 2017

**Zadeva: SPLOŠNE KULTURNOVARSTVENE USMERITVE ZA NAČRTOVANJE
LETNIH PROGRAMOV DELA OBVEZNIH GOSPODARSKIH JAVNIH
SLUŽB NA PODROČJU UREJANJA VODA Z VIDIKA VARSTVA
KULTURNE DEDIŠČINE**

1. NAMEN IN VSEBINA

Splošne kulturnovarstvene usmeritve za načrtovanje letnih programov dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda z vidika varstva kulturne dediščine so namenjene pripravi letnih programov dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda. Letni programi dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda so namreč podvrženi vsakokratnemu presojanju glede verjetnosti pomembnejših vplivov na okolje in posledično tudi na kulturno dediščino. Z namenom zagotovitve ustreznih letnih programov, za katere bi Ministrstvo za kulturo z gotovostjo lahko presodilo, da ne bodo imeli pomembnih vplivov na kulturno dediščino, v nadaljevanju podajamo usmeritve za pripravo letnih programov dela.

Namen usmeritev varstva kulturne dediščine je, da se na osnovi strokovnih podatkov, evidenc, varstvenih režimov in dodatnih opredelitev glede varstva nepremični kulturni dediščini zagotovi ustrezno mesto in obravnavo v letnih programih dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda.

Pojem »enota dediščine« vključuje vsa območja, objekte ali dele objektov, ki so varovani na podlagi predpisov s področja varstva kulturne dediščine in na katerih je vzpostavljen poseben varstveni režim (režim varstva kulturne dediščine).

V splošnem delu usmeritev so podane naslednje vsebine:

- veljavni predpisi s področja varstva kulturne dediščine, ki jih je treba upoštevati pri pripravi letnih programov dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda,
- usmeritve za celostno ohranjanje,
- režimi varstva kulturne dediščine,

- obveznosti glede pridobivanja kulturnovarstvenega soglasja,
- usmeritve za presojo vplivov akta na kulturno dediščino in arheološke ostaline v okviru postopka CPVO.

2. ZAKONSKE IN DRUGE PRAVNE PODLAGE

V poglavju so naštetih zakoni, podzakonski akti in drugi veljavni predpisi, ki jih je pri pripravi letnih programov dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda potrebno upoštevati. Navedena so tudi temeljna strokovna gradiva, pomembna za varstvo dediščine.

2.1 Zakonski in podzakonski akti

- Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-1, 42/97- UZS68, 66/00- UZ80, 24/03- UZ3a, 47, 68, 69/04- UZ14, 69/04- UZ43, 69/04- UZ50, 68/06- Z121,140,143, 47/13- UZ148, 47/13- UZ90,97,99 in 75/16- UZ70a),
- Zakon o uresničevanju javnega interesa na področju kulture (Uradni list RS, št 77/07- uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13 in 68/16) ,
- Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11- ORZVKD39, 90/12, 111/13 in 32/16; v nadaljevanju ZVKD-1),
- Zakon o lastninjenju kulturnih spomenikov v družbeni lastnini (ZLKSDL, Uradni list RS, št. 89/1999, 107/99 popr., 63/2007 Odi.US: Up-395/06-24, U-I-64/07-13),
- Zakon o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 41/2004, 17/2006, 20/2006, 28/2006 Skl.US: U-I- 51/06-5, 39/2006-UPB1, 49/2006-ZMetD, 66/2006 Odi.US. U-I-51/06-10, 112/2006 Odi.US: U-I-40/06-1O, 33/2007-ZPNačrt, 57/2008-ZFO-1A, 70/2008, 108/2009, 108/2009-ZPNačrt- A, 48/2012, 57/2012,92/13, 56/15,102/15 in 30/16),
- Pravilnik o registru kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 66/2009),
- Pravilnik o konservatorskem načrtu za prenavo (Uradni list RS, št. 76/2010),
- Sklep o kulturnih spomenikih in naravnih znamenitostih, ki so postali last Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 46/1996),
- Pravilnik o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah (Uradni list RS, št. 102/2010)
- Pravilnik o arheoloških raziskavah (Uradni list RS, št. 3/2013).

2.2 Sprejete in ratificirane mednarodne pogodbe

- Evropska kulturna konvencija (Uradni list RS, št. 7/1993),
- Konvencija o varstvu kulturnih dobrin v primeru oboroženega spopada (Uradni list RS, št. 7/1993),
- Protokol k Haaški konvenciji (Uradni list FLRJ - Mednarodne pogodbe, št. 4/56, Uradni list RS, št. 102/2003),
- Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine (Uradni list RS, št. 7/1993),
- Konvencija o varstvu evropskega arhitektonskega bogastva (Uradni list RS, št. 7/1993) – t. i. Granadska konvencija,

- Evropska konvencija o varstvu arheološke dediščine (spremenjene) (MEKVAD, Uradni list RS - Mednarodne pogodbe, št. 7-21/1999, 24/1999) - t. i. Malteška konvencija,
- Evropska konvencija o krajini (MEKK, Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 19/03),
- Konvencija o varovanju podvodne kulturne dediščine (MKVPKD, Uradni list RS-MP, št. 1/2008),
- Konvencija o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah (MKDIOZ, Uradni list RS-MP, št. 17/2004).

2.3 Ostale pravno-formalne podlage:

Akti o razglasitvi kulturnih spomenikov

Akti o razglasitvi kulturne dediščine za kulturni spomenik ali spomeniško območje so objavljeni v Uradnem listu Republike Slovenije in drugih uradnih objavah. Na spletnem pregledovalniku eVRD, ki je dostopen na naslovu <http://evrd.situla.org>, je možno pregledovati veljavne razglasitvene akte za vsak posamezni spomenik.

Državni in občinski prostorski akti

Uredbe in odloki o državnih prostorskih načrtih, občinskih prostorskih načrtih in občinskih podrobnih prostorskih načrtih so objavljeni v Uradnem listu Republike Slovenije in drugih uradnih objavah.

2.4 Strokovna gradiva

Kot strokovna gradiva, pomembna za varstvo kulturne dediščine, priporočamo tudi naslednja gradiva:

- Pirkovič, J., Šantej, B.: Pravno varstvo nepremične kulturne dediščine v Sloveniji, Vestnik št. XXV, Ljubljana, 2012
- Pirkovič, J.: Osnovni pojmi in zasnova spomeniškega varstva v Sloveniji, Vestnik št. XI, Ljubljana, 1993,
- Jankovič, K. (s sodelavci): Vključevanje varstva kulturne dediščine v pripravo okoljskih poročil in celovite presoje vplivov na okolje (po ZVO-1), Ljubljana 2005. Raziskovalna naloga je dostopna na spletnem naslovu: http://www.arhiv.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/dediscina/2cpvo_kulturna_dediscina.doc_LUZ.pdf,
- Hudoklin, J. (s sodelavci): Smernice za celostno ohranjanje dediščinske kulturne krajine, Novo mesto, 2005. Raziskovalna naloga je dostopna na spletnem naslovu: http://www.arhiv.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/dediscina/Smernice_DKK_tekst_ODDANO2-skupaj.pdf.

3. USMERITVE ZA CELOSTNO OHRANJANJE KULTURNE DEDIŠČINE

V skladu z **Ustavom Republike Slovenije** država skrbi za ohranjanje naravnega bogastva in kulturne dediščine ter ustvarja možnosti za skladen civilizacijski in kulturni razvoj Slovenije (5.

člen). Zakoni in drugi predpisi morajo biti v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo. Ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe se uporabljajo neposredno (8. člen). Vsakdo je dolžan v skladu z zakonom varovati naravne znamenitosti in redkosti ter kulturne spomenike, država in lokalne skupnosti skrbijo za ohranjanje naravne in kulturne dediščine (73. člen).

Celostno ohranjanje kulturne dediščine

Celostno ohranjanje kulturne dediščine je sklop ukrepov, s katerimi se zagotavljajo nadaljnji obstoj in obogatitev kulturne dediščine, njeno vzdrževanje, obnova, prenova, uporaba in oživljanje. Ti ukrepi se uresničujejo v razvojnem načrtovanju in ukrepih države, pokrajin in lokalnih skupnosti na način, da se kulturno dediščino ob spoštovanju njene posebne narave in družbenega pomena vključi v trajnostni razvoj. Državljeni, lastniki dediščine in drugi zainteresirani so pomemben in enakopraven soudeleženec pri sprejemanju odločitev na vseh ravneh odločanja. Celostno ohranjanje se načrtuje in uresničuje tudi z instrumenti upravljanja. Različne dejavnosti in rabe, ki se pojavljajo v prostoru, se morajo seznaniti z omejitvami in prednostmi zaradi varstva kulturne dediščine in upoštevati varstvena načela, ki zagotavljajo ohranitev kulturne funkcije dediščine v prostoru in omogočajo zadovoljitev potreb sedanje generacije brez ogrožanja prihodnjih generacij.

Trajnostna raba

Ustrezen prostorski razvoj mora omogočati trajnostno rabo kulturne dediščine na način in v obsegu, ki dolgoročno ne povzroča degradacije kulturne dediščine ali celo izgube dediščinskih (spomeniških) lastnosti, ki se morajo ohranjati za sedanje in bodoče generacije. Kulturna dediščina je neobnovljiv vir, ki za svoj obstoj potrebuje aktivno (upo)rabo, vendar le do določenih meja.

Kulturna dediščina kot dejavnik vzdržnega prostorskega razvoja

Vzdržen prostorski razvoj vključuje štiri vidike ali dimenzije vzdržnosti: ekonomska, socialna, okoljska in kulturna. Ohranjena kulturna dediščina in njena integracija v prostoru sta eden od nosilcev trajnostnega razvoja na vseh področjih (gospodarstvo, kmetijstvo, kultura, okolje, idr.).

Kulturna dediščina kot razvojni dejavnik in prostorski potencial

Pri načrtovanju je potrebno kulturno dediščino obravnavati kot dejavnik kakovosti prostora ter kot vir blaginje in priložnosti za razvoj. Kulturna dediščina s svojo raznovrstnostjo in kakovostjo predstavlja pomemben socialni, ekonomski, vzgojni in identifikacijski potencial, katerega je treba izkoristiti za dosego prostorsko uravnoteženega razvoja.

4. PODATKI O KULTURNI DEDIŠČINI

Ministrstvo je za potrebe priprave planov in posege v območja kulturne dediščine na osnovi podatkov Registra nepremične kulturne dediščine pripravilo podatkovni sloj pravnih režimov varstva dediščine (sloj eVrd), ki je dostopen na naslovu <http://evrd.situla.org>. Ta na enem mestu

vsebuje območja pravnih režimov varstva kulturne dediščine, na katerih je z različnimi pravnimi podlagami vzpostavljen pravni režim.

Za posamezno območje pravnih režimov varstva so v sloju eVrd podane informacije o varstvenih režimih dediščine, dopolnjene s podatki registra, ki dodatno opisujejo in pojasnjujejo lastnosti, zaradi katerih je to območje opredeljeno kot nepremična kulturna dediščina (ime, evidenčna številka dediščine (EŠD) iz Registra nepremične kulturne dediščine, vrsta in podvrsta pravnega režima, akt o razglasitvi za kulturni spomenik (če je dediščina razglašena), tip dediščine, lokacija, pristojna območna enota ZVKDS, ...).

Spletni pregledovalnik omogoča:

- pregledovanje podatkov na karti režimov, kjer so podatki interaktivno povezani s priročnikom pravnih režimov varstva in veljavnimi akti o razglasitvah za kulturni spomenik,
- iskanje po evidenčni številki dediščine iz registra (v nadaljevanju EŠD), imenu in kraju enote dediščine ter parcelni številki,
- prevzem podatkov sloja eVRD v aktivni obliki ("shp" datoteka) na osnovi izpolnjene vloge na <http://giskd2s.situla.org/evrd/2012/vloga.aspx>.

Za potrebe priprave letnih programov dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda je treba pridobiti ažurne digitalne podatke o kulturni dediščini. Podatki se pridobijo z oddajo vloge v spletni aplikaciji na naslovu <http://evrd.situla.org> (meni: "Vloga"), v kateri se podatki po odobritvi vloge lahko tudi prevzamejo. V rubriki geografski obseg se izbere tisto območno enoto Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, ki je pristojna za območje občine. V primeru, da je pristojnih več območnih enot (npr. kulturna dediščina se nahaja v območju, ki spada pod pristojnost različnih območnih enot), mora uporabnik izpolniti in oddati več vlog.

5. REŽIMI VARSTVA KULTURNE DEDIŠČINE

Režimi varstva kulturne dediščine izhajajo iz naslednjih pravnih podlag:

- ZVKD-1,
- razglasitvenih aktov,
- prostorskih aktov,
- strokovnih zasnov za varstvo kulturne dediščine, izdelanih na podlagi Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS št. 7/99),

V nadaljevanju so podani režimi varstva po posameznih skupinah kulturne dediščine glede na pravno podlago:

- režim varstva za kulturni spomenik,
- režim varstva za vplivno območje kulturnega spomenika,
- režim varstva za registrirano arheološko najdišče,
- režim varstva za registrirano dediščino,

- režim varstva za vplivno območje registrirane dediščine,
- režim varstva za arheološke ostaline.

Podan je osnovni in dodatni režim varstva.

5. 1. KULTURNI SPOMENIK

Osnovni režim varstva

V območjih spomenikov veljajo naslednje splošne varstvene usmeritve:

- spodbujanje trajnostne uporabe spomenikov, to je uporabe spomenikov na način in v obsegu, ki dolgoročno ne povzroča izgube njenih kulturnih lastnosti,
- spodbujanje vzdržnega razvoja spomenikov, s katerim se omogoča zadovoljevanje potreb sedanje generacije, ne da bi bila s tem okrnjena ohranitev spomenikov za prihodnje generacije,
- spodbujanje dejavnosti in ravnanj, ki ohranjajo kulturne, socialne, gospodarske, znanstvene, izobraževalne in druge pomene spomenikov,
- ohranjanje lastnosti, posebne narave in družbenega pomena spomenikov ter njihove materialne substance,
- dovoljeni so posegi v spomenike, ki upoštevajo in trajno ohranjajo njihove varovane vrednote,
- dovoljeni so posegi, ki omogočajo vzpostavitev trajnih gospodarskih temeljev za ohranitev spomenikov ob spoštovanju njihove posebne narave in družbenega pomena.

V območjih spomenikov zakon predpisuje:

- takšno ravnanje s spomeniki, ki dosledno upošteva in ohranja njihove kulturne vrednote in družbeni pomen,
- upoštevanje aktov o razglasitvi v postopkih priprave in sprejemanja planov,
- presojo vplivov na spomenike na podlagi predpisov o varstvu okolja,
- prepoved odstranitve (rušenja) spomenika.

Izjemoma je dovoljeno na podlagi soglasja ministra, pristojnega za kulturno dediščino, spomenik odstraniti ob izpolnitvi naslednjih pogojev:

- če se ugotovi dotrajanost ali poškodovanost spomenika, ki je ni mogoče odpraviti z običajnimi sredstvi, ali če spomenik ogroža varnost ljudi in premoženje,
- če je bil spomenik pred tem ponujen v prodajo po ceni, ki upošteva njegovo stanje,
- če je bila pred tem opravljena raziskava spomenika in
- če raziskavo in odstranitev nadzoruje pristojna organizacija.

Dodatni režim varstva

Dodatni režim varstva je opredeljen v konkretnem aktu o razglasitvi posameznega objekta ali območja za spomenik.

Kadar se dodatnega varstvenega režima ne da razbrati iz konkretnega akta o razglasitvi (takšni so primeri nekaterih starejših aktov), ZVKD-1 določa za posamezne vrste nepremičnih spomenikov naslednje dodatne režime varstva:

- Posamezni spomenik (v aktu o razglasitvi lahko: umetnostnozgodovinski, umetnostni in arhitekturni, etnološki, tehniški, zgodovinski spomenik, spomenik oblikovane narave in podobno):
Za posamezne spomenike velja dodatni režim varstva, ki predpisuje varovanje vseh zunanjih značilnosti, kot so gabariti, zasnova pročelij, tlorisni razporedi, značilni naravni in umetni materiali ter konstrukcijske značilnosti, ustreznost namembnost, značilna pojavnost v prostoru, arheološke plasti in razmerja spomenika in posebej njegovo vplivno območje. Če je kot spomenik zavarovan zgodovinski park ali vrt, se varujejo parkovna ali vrtna zasnova, način zasaditve, oblikovani naravni elementi, objekti in pritikline, namenjeni uporabi in olepšanju.
- Naselbinski spomenik (v aktu o razglasitvi lahko: urbanistični spomenik in podobno):
Za naselbinske spomenike velja dodatni režim varstva, ki predpisuje varovanje morfološke zasnove in parcelacije naselja, javnih prostorov in njihove opreme, uličnih fasad in streh v njihovi materialni pojavnosti in barvni skladnosti, gabarite, meje in silhete naselja.
- Zavarovano arheološko najdišče (v aktu o razglasitvi lahko: arheološki spomenik, arheološko območje in podobno):
Za zavarovana arheološka najdišča velja dodatni režim varstva, ki predpisuje varovanje pred posegi v prostor ali rabo, ki dejansko ali potencialno lahko poškodujejo arheološke plasti, spreminjajo arheološki kontekst ali spreminjajo okoljske dejavnike, pomembne za njihovo ohranitev.
- Zavarovana kulturna krajina
Za zavarovano kulturno krajino velja dodatni režim varstva, ki predpisuje varovanje značilne rabe zemljišč, parcelacije, značilne vegetacije, prostorskih dominant, odnosov med poselitvijo in odprtim prostorom, krajev spomina in značilnih topografskih imen.

5. 2. VPLIVNO OBMOČJE KULTURNEGA SPOMENIKA

V vplivnih območjih spomenikov velja režim varstva, ki določa, da morajo biti posegi in dejavnosti prilagojeni celostnemu ohranjanju spomenikov tako, da družbeni pomen spomenika v prostoru ni okrnjen.

Konkreten režim je določen v aktu o razglasitvi spomenika.

5. 3. REGISTRIRANO ARHEOLOŠKO NAJDIŠČE

Osnovni režim varstva

V območjih arheoloških najdišč veljajo naslednje splošne varstvene usmeritve:

- spodbujanje trajnostne uporabe arheoloških najdišč, to je uporabe arheoloških najdišč na način in v obsegu, ki dolgoročno ne povzroča izgube njenih kulturnih lastnosti,
- spodbujanje vzdržnega razvoja arheoloških najdišč, s katerim se omogoča zadovoljevanje potreb sedanje generacije, ne da bi bila s tem okrnjena ohranitev arheoloških najdišč za prihodnje generacije,
- spodbujanje dejavnosti in ravnanj, ki ohranjajo kulturne, socialne, gospodarske, znanstvene, izobraževalne in druge pomene arheoloških najdišč,
- ohranjanje lastnosti, posebne narave in družbenega pomena arheoloških najdišč ter njihove materialne substance,
- dovoljeni so posegi v arheološka najdišča, ki upoštevajo in trajno ohranjajo njihove varovane vrednote,
- dovoljeni so posegi, ki omogočajo vzpostavitev trajnih gospodarskih temeljev za ohranitev arheoloških najdišč ob spoštovanju njihove posebne narave in družbenega pomena.

V območjih arheoloških najdišč zakon predpisuje:

- upoštevanje arheoloških najdišč v postopkih priprave in sprejemanja planov,
- presojo vplivov na arheološka najdišča na podlagi predpisov o varstvu okolja,
- prepoved odstranitve arheološkega najdišča.

Izjemoma je dovoljeno na podlagi soglasja ministra, pristojnega za kulturno dediščino, arheološko najdišče po predhodni arheološki raziskavi odstraniti.

Dodatni režim varstva

Arheološka najdišča se varujejo pred posegi ali uporabo, ki bi lahko poškodovali arheološke ostaline ali spremenili njihov vsebinski in prostorski kontekst. Prepovedano je predvsem:

- odkopavati in zasipavati teren, globoko orati, rigolati, meliorirati kmetijska zemljišča, graditi gozdne vlake,
- poglobljati morsko dno in dna vodotokov ter jezer,
- ribariti z globinsko vlečno mrežo in se sidrati,
- gospodarsko izkoriščati rudnine oziroma kamnine in

- postavljati ali graditi trajne ali začasne objekte, vključno z nadzemno in podzemno infrastrukturo ter nosilci reklam ali drugih oznak, razen kadar so ti nujni za učinkovito ohranjanje in prezentacijo arheološkega najdišča.

Posegi in dejavnosti v prostoru se načrtujejo in izvajajo tako, da se arheološka najdišča ohranjajo. Izjemoma je mogoče na arheološko najdišče po pridobitvi kulturnovarstvenega soglasja in izvedbi predhodne arheološke raziskave umestiti prej naštete posege:

- če ni možno najti drugih rešitev ali
- če se na podlagi rezultatov opravljenih predhodnih arheoloških raziskav izkaže, da je zemljišče mogoče sprostiti za gradnjo oz. izvedbo posega.

5. 4. REGISTRIRANA DEDIŠČINA

Osnovni režim varstva

V območjih dediščine veljajo naslednje splošne varstvene usmeritve:

- spodbujanje trajnostne uporabe dediščine, to je uporabe dediščine na način in v obsegu, ki dolgoročno ne povzroča izgube njenih kulturnih lastnosti,
- spodbujanje vzdržnega razvoja dediščine, s katerim se omogoča zadovoljevanje potreb sedanje generacije, ne da bi bila s tem okrnjena ohranitev dediščine za prihodnje generacije,
- spodbujanje dejavnosti in ravnanj, ki ohranjajo kulturne, socialne, gospodarske, znanstvene, izobraževalne in druge pomene dediščine,
- ohranjanje lastnosti, posebne narave in družbenega pomena dediščine ter njene materialne substance,
- dovoljeni so posegi v dediščino, ki upoštevajo in trajno ohranjajo njene varovane vrednote,
- dovoljeni so posegi, ki omogočajo vzpostavitev trajnih gospodarskih temeljev za ohranitev dediščine ob spoštovanju njene posebne narave in družbenega pomena.

V območjih dediščine zakon predpisuje:

- takšno ravnanje z dediščino, ki zagotavlja čim večjo ohranitev njenih kulturnih vrednot za prihodnost,
- presojo vplivov na dediščino na podlagi predpisov o varstvu okolja,
- prepoved odstranitve (rušenja) dediščine.

Dodatni režimi varstva

Območje stavbne dediščine

V območjih stavbne dediščine velja dodatni režim varstva, ki predpisuje ohranjanje njihovih varovanih vrednot, kot so:

- tlorisna in višinska zasnova (gabariti),
- gradivo (gradbeni material) in konstrukcijska zasnova,
- oblikovanost zunanjščine (členitev objektov in fasad, oblika in naklon strešin, kritina, barve fasad, fasadni detajli),
- funkcionalna zasnova notranjščine in pripadajočega zunanjega prostora,
- sestavine in pritikline,
- stavbno pohištvo in notranja oprema,
- komunikacijska in infrastrukturna navezava na okolico (pripadajoči odprti prostor z niveleto površin in lego, namembnostjo in oblikovanostjo pripadajočih objektov in površin),
- pojavnost in vedute (predvsem pri prostorsko izpostavljenih stavbah),
- celovitost dediščine v prostoru in
- zemeljske plasti z morebitnimi arheološkimi ostalinami.

Območje naselbinske dediščine

V območjih naselbinske dediščine velja dodatni režim varstva, ki predpisuje ohranjanje njihovih varovanih vrednot, kot so:

- naselbinska zasnova (parcelacija, komunikacijska mreža, razporeditev odprtih prostorov naselja),
- odnosi med posameznimi stavbami in odnos med stavbami ter odprtim prostorom (lega, gostota objektov, razmerje med pozidanim in nepozidanim prostorom, gradbene linije, značilne funkcionalne celote),
- prostorsko pomembnejše naravne sestavine znotraj naselja ali njegovega dela (drevesa, vodotoki),
- prepoznavna lega v prostoru oziroma krajini (glede na reliefne značilnosti, poti),
- naravne in druge meje rasti ter robovi naselja ali njegovega dela,
- podoba naselja ali njegovega dela v prostoru (stavbne mase, gabariti, oblike strešin, kritina),
- odnosi med naseljem ali med njegovim delom in okolico (vedute na naselje in pogledi iz njega),
- stavbno tkivo (prevladujoč stavbni tip, namembnost in kapaciteta objektov, ulične fasade),
- oprema in uporaba javnih odprtih prostorov in
- zemeljske plasti z morebitnimi arheološkimi ostalinami.

Območje kulturne krajine

Območje zgodovinske krajine

V območjih kulturne krajine in zgodovinske krajine velja dodatni režim varstva, ki predpisuje ohranjanje varovanih vrednot, kot so:

- krajinska zgradba in prepoznavna prostorska podoba (naravne in grajene ali oblikovane sestavine),

- značilna obstoječa parcelna struktura, velikost in oblika parcel ter členitve (živice, vodotoki z obrežno vegetacijo, osamela drevesa),
- tradicionalna raba zemljišč (sonaravno gospodarjenje v kulturni krajini),
- tipologija krajinskih sestavin in tradicionalnega stavbarstva (kozolci, znamenja, zidanice),
- odnos med krajinsko zgradbo oziroma prostorsko podobo in stavbo oziroma naseljem,
- avtentičnost lokacije pomembnih zgodovinskih dogodkov,
- preoblikovanost reliefa in spremljajoči objekti, grajene strukture, gradiva in konstrukcije ter likovni elementi in
- zemeljske plasti z morebitnimi arheološkimi ostalinami.

Območje vrtnoarhitekturne dediščine

V območjih vrtnoarhitekturne dediščine velja dodatni režim varstva, ki predpisuje ohranjanje njihovih varovanih vrednot, kot so:

- zasnova (oblika, struktura, velikost, poteze),
- grajene ali oblikovane sestavine (grajene strukture, vrtna oprema, likovni elementi),
- naravne sestavine (rastline, vodni motivi, relief),
- podoba v širšem prostoru oziroma odnos dediščine z okolico (ohranjanje prepoznavne podobe, značilne, zgodovinsko pogojene in utemeljene meje),
- rastišče z ustreznimi ekološkimi razmerami, ki so potrebne za razvoj in obstoj rastlin, in
- vsebinska, funkcionalna, likovna in prostorska povezanost med sestavinami prostorske kompozicije in stavbami ter površinami, pomembnimi za delovanje celote.

Območje memorialne dediščine

V območjih memorialne dediščine velja dodatni režim varstva, ki predpisuje ohranjanje njihovih varovanih vrednot, kot so:

- avtentičnost lokacije,
- fizična pojavnost objekta in
- vsebinski, simbolni in prostorski odnos med dediščino in okolico ter vedutami.

Območje druge dediščine

V območjih druge dediščine velja dodatni režim varstva, ki predpisuje ohranjanje njihovih varovanih vrednot, kot so:

- avtentičnost lokacije,
- fizična pojavnost objekta ali naprave,
- osnovna namembnost ali primarna raba objekta ali naprave in način njenega delovanja ter
- vsebinski in prostorski odnos med dediščino in okolico.

5. 5. VPLIVNO OBMOČJE REGISTRIRANE DEDIŠČINE

V vplivnih območjih dediščine velja rešim varstva, ki določa, da morajo biti posegi in dejavnosti prilagojeni celostnemu ohranjanju dediščine. Ohranja se prostorska integriteta, pričevalnost in dominantnost dediščine, zaradi katere je bilo vplivno območje določeno.

5. 6. ARHEOLOŠKE OSTALINE

Na celotnem območja načrtovanja veljajo splošna zakonska določila glede varstva arheoloških ostalin, ki naj se smiselno vključijo v :

- strokovni nadzor nad posegi

Zaradi varstva arheoloških ostalin je potrebno ZVKDS skladno s predpisi s področja varstva kulturne dediščine omogočiti dostop do zemljišč, kjer se bodo izvajala zemeljska dela in opravljanje strokovnega nadzora nad posegi. Lastnik zemljišča/investitor/odgovorni vodja naj o dinamiki gradbenih del obvesti pristojno območno enoto Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije vsaj 10 dni pred pričetkom zemeljskih del.

- odkritje arheološke ostaline

Ob vseh posegih v zemeljske plasti velja obvezujoč splošni arheološki varstveni režim, ki najditelja/lastnika zemljišča/investitorja/odgovornega vodjo del ob odkritju arheološke ostaline zavezuje, da najdbo zavaruje nepoškodovano na mestu odkritja in o najdbi takoj obvesti pristojno enoto Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, ki situacijo dokumentira v skladu z določili arheološke stroke. V primeru odkritja arheoloških ostalin, ki jim grozi nevarnost poškodovanja ali uničenja, lahko pristojni organ to zemljišče z izdajo odločbe določi za arheološko najdišče, dokler se ne opravijo raziskave arheoloških ostalin, oz. se omeji ali prepove gospodarska in druga raba zemljišča, ki ogroža obstoj arheološke ostaline.

6. KULTURNOVARSTVENI POGOJI IN KULTURNOVARSTVENO SOGLASJE

V letne plane dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda je smiselno vključiti tudi opozorila glede obveznosti pridobivanja kulturnovarstvenih pogojev in soglasij.

V primeru poseganja v kulturno dediščino ZVKD-1 predpisuje obveznost pridobitve kulturnovarstvenega soglasja za:

- kulturnovarstveno soglasje za poseg (28. Člen ZVKD-1),
- kulturnovarstveno soglasje za izvedbo raziskave in odstranitvev arheološke ostaline (prvi odstavek 31. člena ZVKD-1)
- kulturnovarstveno soglasje za raziskavo in odstranitev spomenika ali registrirane nepremične kulturne dediščine (drugi odstavek 31. člena ZVKD-1).

Za poseg v objekt ali območje kulturne dediščine se štejejo vsa dela, dejavnosti in ravnanja, ki kakorkoli spreminjajo videz, strukturo, notranja razmerja in uporabo dediščine ali ki dediščino

uničujejo, razgrajujejo ali spreminjajo njeno lokacijo. To so tudi vsa dela, ki se štejejo za vzdrževanje objekta skladno s predpisi s področja graditve objektov, in drugi posegi v prostor, ki se ne štejejo za gradnjo in so dopustni na podlagi prostorskega akta ali drugih predpisov.

7. USMERITVE ZA PRESOJO VPLIVOV LETNIH PLANOV DELA OBVEZNIH GOSPODARSKIH JAVNIH SLUŽB NA PODROČJU UREJANJA VODA NA KULTURNO DEDIŠČINO IN ARHEOLOŠKE OSTALINE V OKVIRU POSTOPKA CPVO

Usmeritve za presojo vplivov izvedbe plana na kulturno dediščino

Predmet presojanja je vsa kulturna dediščina, na katero ima izvedba plana (v tem primeru letni plani dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda) lahko vpliv (kulturna dediščina, ki je v bližini oz. širšem območju – kulturna dediščina v območju vpliva). Z vidika presojanja vplivov na kulturno dediščino je treba upoštevati vse vrste vplivov (neposredni, daljinski, kumulativni in sinergijski, kratkoročni, srednjeročni, dolgoročni, trajni in začasni vplivi na kulturno dediščino) glede na specifičnost predmeta načrtovanja oz. načrtovane posege v prostor. Vpliv oz. stopnja vpliva ni odvisna samo od fizičnega poseganja v kulturno dediščino, temveč od obsega in značilnosti posega ter značilnosti objekta ali območja kulturne dediščine (zvrst, umeščenost v prostor, valorizacija, varstvena usmeritev / režim, ocena stanja).

V pripravo okoljskega poročila se vključi varstvene režime enot dediščine, na katere se neposredno ali posredno nanašajo ukrepi, navedeni v letnih planih dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda, saj so za presojo vplivov ključni ti in ne le dejstvo prisotnosti kulturne dediščine. Pri kompleksnejših planih, ki obravnavajo večja območja in načrtovane ureditve zadevajo večje število enot kulturne dediščine, ni potrebno posamično opisovati režimov vseh območij in objektov znotraj obravnavanega območja, smiselno pa je povzeti splošne varstvene režime za posamezen tip kulturne dediščine.

8. ZAKLJUČEK

Pri pripravi predloga letnih planov dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda naj se upoštevajo podane usmeritve.

V letnih planih dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda naj bodo vključene naslednje vsebine:

- podatki o kulturni dediščini, ki se nahaja v območju načrtovanja, in zanjo veljavni pravni režim varstva,
- obveznosti glede pridobitve kulturnovarstvenih pogojev in kulturnovarstvenega soglasja.

V postopku ugotavljanja Ministrstva za okolje in prostor, ali je za letne programe dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda z vidika varstva kulturne dediščine potrebno izdelati celovito presojo vplivov na okolje, bo Ministrstvo za kulturo na podlagi pregleda letnih programov dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda v vsebini in obliki, kot je navedeno v prejšnjem odstavku, preverilo, ali je varstvo kulturne dediščine ustrezno vključeno v letne programe dela obveznih gospodarskih javnih služb na področju urejanja voda z vidika varstva kulturne dediščine ter glede na ugotovljeno izdalo mnenje o verjetnosti pomembnejših vplivov na kulturno dediščino.

S spoštovanjem

Pripravila:
Helena Štih
sekretarka

mag. Ksenija Kovačec Naglič
generalna direktorica
Direktorata za kulturno dediščino

Vročiti (elektronsko):

- MOP, DRSV, Haidrihova 28 c, 1000 Ljubljana
- DRSV, Sektor območja zgornje Save, Ulica Mirka Vadnova 5, 4000 Kranj, E: gp.drsv-kr@gov.si,
- DRSV, Sektor območja srednje Save, Vojkova cesta 52, 1000 Ljubljana, E: gp.drsv-lj@gov.si,
- DRSV, Sektor območja spodnje Save, Novi trg 9, 8000 Novo mesto, E: gp.drsv-nm@gov.si,
- DRSV, Sektor območja jadranskih rek z morjem, Pristaniška ulica 12, 6000 Koper, E: gp.drsv-kp@gov.si,
- DRSV, Sektor območja Soče, Cankarjeva ulica 62, 5000 Nova Gorica, E: gp.drsv-ng@gov.si,
- DRSV, Sektor območja Savinje, Mariborska cesta 88, 3000 Celje, E: gp.drsv-ce@gov.si,
- DRSV, Sektor območja Drave, Krekova ulica 17, 2000 Maribor, E: gp.drsv-mb@gov.si,
- DRSV, Sektor območja Mure, Slovenska ulica 2, 9000 Murska Sobota, E: gp.drsv-ms@gov.si,

V vednost:

- MOP, Sektor za strateško presojo vplivov na okolje